

Akademik Yazma Açısından Tez Yazım Kılavuzları*

Kemalettin DENİZ**

Efecan KARAGÖL***

Öz

Akademik yazmanın tez, makale, bildiri, proje ve poster gibi türleri vardır. Bu türler genellikle bir araştırma sürecinin kompozisyon hâlinde raporlaştırılmasıyla oluşur. Kendi içinde bir sistematığı olan akademik yazmanın yazma süreci açısından en uzun olanı tezlerdir. Tez yazımında tez bölümlerinin nasıl şekillenmesi gerektiğine enstitülerin yayımladığı tez yazım kılavuzlarında yer verilmektedir. Bu çalışmanın amacı, tez yazım kılavuzlarını akademik yazma açısından değerlendirmektir. Araştırma nitel araştırma olarak planlanmış ve araştırmada doküman analizi kullanılmıştır. Araştırmanın evreni eğitim bilimleri alanındaki tez yazım kılavuzlarıdır. Örneklemi tesadüfi olarak belirlenmiş 15 üniversitenin eğitim bilimleri enstitüsü tez yazım kılavuzları oluşturmaktadır. Bulgulara ulaşmak için 15 tez yazım kılavuzuna yönelik içerik analizi yapılmıştır. Çalışmada öncelikle tez yazım kılavuzlarından elde edilen veriler kodlanmıştır. Daha sonra kodlanan veriler bir araya getirilerek gruplandırılmıştır. Bu gruptan yola çıkarak temalara ulaşılmıştır. Ortaya çıkan kodlar ve temalar düzenlenmiş, frekans ve yüzde dağılımları eklenmiştir. Araştırma sonucunda, eğitim bilimleri enstitüleri alanında yayımlanan tez yazım kılavuzlarında tezin bölümlerine yönelik verilen bilgilerde farklılıklar olduğu belirlenmiştir. Araştırmada ulaşılan kategorilerin tez yazım kılavuzlarında yer alma aralığının %6,6'dan %100'e kadar geniş bir çizgide seyrettiği belirlenmiştir. Ayrıca tezlerdeki giriş, yöntem, gelişme ve sonuç bölümlerine yönelik yapılar ile tezlerin dil ve anlatım özelliklerinin nasıl olacağı konusunda kılavuzların yeterli olmadığı görülmüştür. Araştırmada ulaşılan sonuçların tez yazım kılavuzlarındaki birliğin sağlanması açısından faydalı olacağı düşünülmektedir.

Anahtar Sözcükler: Yazma eğitimi, akademik yazma, tez, tez yazım kılavuzu, Türkçe eğitimi.

Thesis Writing Guides For Academic Writing

Abstract

Academic writing has types such as dissertations, articles, papers, projects and posters. These types usually occur when a research process is reported in composition. The longest process of academic writing which has a systematic in itself in terms of the writing is thesis. The thesis writing manuals published by the institutes explain how the thesis sections should be shaped in thesis writing process. The aim of this study is to evaluate thesis writing guides in terms of academic writing. This research is planned as qualitative research and document analysis was used in the research. The research universe is thesis writing guides in the field of educational sciences. The sampling of the research is constituted by thesis writing guidelines of the Institute of Educational

* Bu çalışma 06-08.10.2016 tarihleri arasında Burdur'da düzenlenen 9. Uluslararası Türkçenin Eğitimi-Öğretimi Kurultayında sunulan bildirinin genişletilmiş hâlidir.

** Doç. Dr., Gazi Üniversitesi, Gazi Eğitim Fakültesi Türkçe Eğitimi Anabilim Dalı, Ankara, Türkiye, kemalettindeniz@hotmail.com

*** Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü Doktora Öğrencisi, Zonguldak, Türkiye, efecankaragol@gmail.com

Sciences of the 15 universities which are randomly selected. Content analysis was made by reading 15 thesis writing guides to reach the findings. In the study, the data obtained from the thesis writing guides are coded first. Then the encoded data are grouped together. It was tried to reach the theme from this group. The resulting codes and themes are arranged, frequency and percentage distributions are added. As a result of the research, it was determined that there are differences in the information given to thesis sections in the thesis writing guides published in educational science institutes. It has been determined that the coverage of the categories reached in the research ranges from 6.6% to 100% in the thesis writing guides. Moreover, it has been seen that the guidelines for the introduction, methodology, development and conclusion sections of the thesis and how the language and narrative features of the thesis would be are not sufficient. The results obtained in the research are thought to be beneficial in terms of ensuring cooperation in thesis writing guides.

Keywords: Writing education, academic writing, thesis, thesis writing guide, Turkish education.

Giriş

Ana dili olarak Türkçe eğitimi dinleme, konuşma, okuma, yazma ve dil bilgisi öğrenme alanlarında yapılmaktadır. Bu alanlar zorunlu eğitim kapsamındaki Türkçe programlarında kendilerine yer bulmaktadır. Üniversite düzeyinde dil becerilerine yönelik dersler olsa da doğrudan akademik yazma disiplini kazandırmaya ilişkin planlı bir çalışma yoktur. Yüksek Öğretim Kurulunun 2015-2016 eğitim-öğretim yılı verilerine göre açık öğretim ile uzaktan öğretim öğrencileri dışında Türkiye’de ön lisans, lisans ve lisansüstü seviyelerde 3.536.787 öğrenci eğitim görmektedir. Bu kadar yüksek sayıda öğrencinin akademik eğitim gördüğü yüksek öğrenim kademesinde dil becerilerinden okuma ve yazma ayrı bir yere sahiptir. Çünkü öğrenme çıktısı olarak öğrencilerden akademik türde yazılar yazmaları ve bilim adamlarının yazdığı akademik çalışmaları okumaları beklenmektedir. Akademik metinleri üretenler ve okuyanlar akademik okur yazarlığı birlikte kullanmaktadırlar. Akademisyenler üretmekte; ön lisans, lisans ve lisansüstü öğrencileri okumaktadır. Akademik ortamda üretilen yazma, literatürde akademik yazma olarak yer bulmaktadır. Ancak Türkiye’de akademik yazma konusunda ilköğretim ve orta öğretimde bir eğitim verilmediği gibi ön lisans, lisans ve lisansüstü düzeyde de planlı ve yaygın bir eğitim sunulmamaktadır. Akademik yazmanın ne olduğu ve nasıl kazandırılacağı bu alanın geliştirilmesi açısından araştırılması gereken konulardandır. Bu konuya yönelik derinlemesine tespitler yapmak için bakılması gereken noktalardan biri tez yazım kılavuzlarıdır. Tezlerin yazımına rehberlik eden tez yazım kılavuzlarının incelenmesi akademik yazmanın sınırlarını çizme açısından önemlidir.

Ana dili olarak Türkçe eğitiminde dinleme ve okuma, anlamaya yönelik; konuşma ve yazma da anlatmaya yönelik becerileri teşkil eder. Karadağ ve Maden (2013)’in belirttiği üzere “Yazma, aktarılmak istenen anlamların harf adı verilen sembollerle kodlanmasıdır. Kodlama, üzerinde uzlaşılmış ortak kod ve sembollerle gerçekleşir. Kişinin kendini aktarma isteğinin sonucu olarak gerçekleşen yazma işi, esasen düşüncenin dışı vurumudur.” (s. 266). Yazma, yazılı anlatım olarak da adlandırılır. Yazılı anlatım “Bireyin kendini doğru ve amacına uygun olarak ifade etmesinde ve iletişim kurmasında en etkili araçlardan biridir.” (MEB, 2006: 11). Yazma becerisi ilköğretim ve ortaöğretim programlarında

kendine yer bulmaktadır. İlköğretim Türkçe Dersi Öğretim Programı'nda (2006) öğrencilere; yazma kurallarını uygulama, planlı yazma, farklı türlerde metinler yazma, kendi yazdıklarını değerlendirme, kendini yazılı olarak ifade etme alışkanlığı kazanma, yazım ve noktalama kurallarını kavrama ve uygulama gibi amaçlar doğrultusunda beceriler kazandırılmak hedeflenmektedir. Ayrıca not alma, özet çıkarma, boşluk doldurma, kelime ve kavram havuzundan seçerek yazma, serbest yazma, kontrollü yazma, güdümlü yazma, yaratıcı yazma, metin tamamlama, tahminde bulunma, bir metni kendi kelimeleriyle yeniden oluşturma, bir metinden hareketle yeni bir metin oluşturma, duyulardan hareketle yazma, grup olarak yazma ve eleştirel yazma gibi yazma yöntem ve teknikleri programda tanımlanmaktadır. Türkçe Dersi (1-8. Sınıflar) Öğretim Programı (2015)'nda, yazma kurallarını uygulama, planlı yazma, farklı türlerde metinler yazma, kendi yazdıklarını değerlendirme, kendini yazılı olarak ifade etme alışkanlığı kazanma, yazım ve noktalama kurallarını kavrama ve uygulama ile ilgili amaçlara yönelik kazanımlar yazma eğitimiye yönelik tanımlanmıştır. Ayrıca programa göre yazdıklarıdaki anlam bütünlüğünü bozan ifadeleri, yazım ve noktalama hatalarını, anlatımın akışında ve iç tutarlılığındaki uyumsuzlukları belirleme ve düzeltme gibi etkinlikler öğrenciden beklenmektedir.

İlköğretim ve ortaöğretim seviyelerinde yazma becerisini geliştirmek için çalışmalara yer verilmektedir. Ancak üniversite düzeyinde yazılı anlatım gibi dersler olsa da doğrudan akademik yazmaya ilişkin bir eğitim verilmediği görülmektedir. Ayrıca yazmanın farklı bir boyutu olan akademik yazmanın ilköğretimde ve ortaöğretimde eğitimi yoktur. Üniversitede ise akademik yazma eğitimleri ancak birkaç programda olduğu için yaygın değildir. Hâlbuki akademik yazma, yüksek öğrenimde gerekli bir ihtiyaçtır. Çünkü yüksek öğrenim, öğrenme çıktısı olarak öğrencilerin akademik okuma ve yazma becerilerini etkin bir şekilde kullandıkları seviyedir. Akademik okur yazarlık "Akademide değer gören bilgileri okuma, yorumlama ve üretme becerisi." (Elmborg, 2006; Akt. Kan, 2014) olarak tanımlanmaktadır. Öğrenci akademik camiada üretilmiş metinleri okumakta ve bu metinlerden hareketle yeni bir akademik ürün ortaya koymaya çalışmaktadır. Dolayısıyla bu yazma faaliyeti akademik ortamda gerçekleştiği için öğrenci ister istemez akademik yazma disiplininin sınırlarına girmektedir.

Akademik yazılar, genellikle üniversitelerde görev yapan bilim adamlarının ortaya koyduğu bilimsel çalışmaların raporlaştırılmış hâlidir. Bu yazılar, bilimsel bir disipline göre yapılan araştırmaların belli bir format dâhilinde kompozisyon biçimine getirilmesiyle oluşur. Akademik yazılar, bir araştırma sonucu ortaya çıkarlar. Araştırma, "Konusu, amacı, kapsamı, süresi, özel şartları, bütçesi belirlenmiş; yeni bilgiler üretilmesi ve bilimsel yorumlarının yapılması veya teknolojik/sosyal problemlerin çözümlenmesi için bilimsel esaslara uygun olarak gerçekleştirilen çalışma." (TÜBİTAK, 2009) demektir. Bilimsel esaslara uygun olarak gerçekleştirilen çalışmaların metne nakledilmesi akademik yazmanın sınırlarıyla ilgilidir. Bahar (2014)'ın belirttiği üzere "Yazıya ait genel kurallara uymanın yanı sıra bilimsel

bir araştırmanın raporlaştırılmasında dikkate alınan bütün ilkelere ve o sürecin kendisine, araştırmanın metinleştirilmesine akademik yazma adı verilir.” (s. 213). Akademik yazma, yaratıcı yazma ve kişisel yazmadan farklıdır. Akademik yazma resmîdir. Bu yazı türünde argo, kısaltma ve tamamlanmamış cümleler kullanılamaz. Tamamlanmış cümlelerin yazımında dikkatli olmak, dil ve anlatım kurallarına dikkat etmek gerekir. (Oshima ve Hogue, 2007: 3).

Akademik yazmanın tez, makale, bildiri, proje ve poster gibi türleri vardır. Bu türler, genellikle bir araştırma sürecinin dil, alan ve ilgili kurumun ilkeleri doğrultusunda raporlaştırılmasından ibarettir. Çok sayıda türü bulunan akademik yazma, başlı başına bir disiplin olarak kabul edilmektedir. Bu disiplininin başlık yazımından kaynakça yazımına kadar uzanan farklı bölümleri ve bunların yazımını ilgilendiren dil, anlatım, biçim gibi nitelikleri vardır. Kendi içinde bir sistematığı olan akademik yazmanın yazma süreci açısından en uzun olanı tezlerdir.

Tez, “Üniversitelerde ve yüksekokullarda öğrencilerin ya da öğretim üyelerinin hazırlayıp kimi zaman bir sınav kurulu önünde savundukları bilimsel yapıt.” (TÜBA, 2011: 1131) demektir. Lisansüstü çalışmalarda hazırlanan her tezin alana katkı sağlayan orijinal bir çalışma olması gerekmektedir. Lisansüstü araştırmaların eksiksiz ve güvenilir bir şekilde yürütülmesinin yanı sıra araştırma süreci sonunda ortaya çıkan tezin bilimsel bir formatta hazırlanmış olması da önemlidir (Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Lisansüstü Tez ve Tez Önerisi Yazım Kılavuzu, 2015: 1). İlgili alana dair bir problemin tespiti ve bu problemin çözüm sürecini içeren bilimsel tezlerin bir kılavuza uygun şekilde rapor hâline getirilmesi akademik yazmanın önemli özelliklerindendir.

Tez yazım kılavuzu; üniversitelerin enstitüleri tarafından yayımlanan, tez önerisi ve tez yazma sürecinde biçim, dil ve anlatım bakımından yazarlara rehberlik etmeyi amaçlayan kitapçıktır. Tez yazımında araştırmacılar tarafından oluşturulması gereken bazı bölümler vardır. Bunlar; başlık, özet, anahtar kelimeler, giriş, kavramsal çerçeve, yöntem, bulgu, yorum, tartışma, sonuç, öneri ve kaynakça kısımlarıdır. Bu bölümlerin nasıl şekillenmesi gerektiğine, üniversite enstitülerinin tez yazım kılavuzlarında temas edilmektedir (Deniz ve Karagöl, 2016: 250). Ancak bu bölümlerin dil ve anlatım açısından nasıl şekilleneceğine dair yönergeler tez yazım kılavuzlarında ayrıntılı bir şekilde yer almamaktadır. Bunun yanı sıra Türkiye’deki farklı üniversitelerin enstitüleri arasında bu açıdan bir uyum da yoktur. Türkiye’deki eğitim bilimleri ve öğretmen yetiştirme temel alanı’ndaki tez yazım kılavuzlarının akademik yazma açısından incelenmesi, akademik yazma içeriğinin belirlenmesine katkı sağlayacaktır.

YÖK Tez Merkezi, Dergipark, ULAKBİM Sosyal ve Beşeri Bilimler Veri Tabanlarında “akademik yazma”, “tez”, “tez yazım kılavuzu”, “başlık”, “özet”, “anahtar kelime”, “giriş”, “yöntem”, “bulgu”,

“sonuç”, “tartışma” ve “öneriler” anahtar kelimeleriyle yapılan taramada tez yazım kılavuzlarına yönelik bir araştırma tespit edilmemiştir.

Bu çalışmanın amacı, farklı kurumlara ait tez yazım kılavuzlarını akademik yazma açısından incelemektir. Bu amaca ulaşabilmek için aşağıdaki alt problemlerden yararlanılmıştır:

- A. Giriş bölümünde,
  - 1. Tez başlığıyla ilgili ortak ve farklı bilgiler nelerdir?
  - 2. Anahtar kelimelerle ilgili ortak ve farklı bilgiler nelerdir?
  - 3. Özetle ilgili ortak ve farklı bilgiler nelerdir?
  - 4. Problem durumuyla ilgili ortak ve farklı bilgiler nelerdir?
  - 5. Kavramsal çerçeveye ilgili ortak ve farklı bilgiler nelerdir?
  - 6. Amaçla ilgili ortak ve farklı bilgiler nelerdir?
  - 7. Sınırlılıklarla ilgili ortak ve farklı bilgiler nelerdir?
  - 8. Varsayımlarla ilgili ortak ve farklı bilgiler nelerdir?
  - 9. Önemle ilgili ortak ve farklı bilgiler nelerdir?
  - 10. Tanımla ilgili ortak ve farklı bilgiler nelerdir?
- B. Yöntem bölümünde,
  - 1. Araştırma modeliyle ilgili ortak ve farklı bilgiler nelerdir?
  - 2. Evren-örnekleme ilgili ortak ve farklı bilgiler nelerdir?
  - 3. Çalışma grubuyla ilgili ortak ve farklı bilgiler nelerdir?
  - 4. Veri toplamayla ilgili ortak ve farklı bilgiler nelerdir?
  - 5. Veri analiziyle ilgili ortak ve farklı bilgiler nelerdir?
- C. Gelişme bölümünde,
  - 1. Bulguların yazımıyla ilgili ortak ve farklı bilgiler nelerdir?
- D. Sonuç bölümünde,
  - 1. Sonuç bölümünün yazımıyla ilgili ortak ve farklı bilgiler nelerdir?
  - 2. Tartışma bölümünün yazımıyla ilgili ortak ve farklı bilgiler nelerdir?
  - 3. Öneriler bölümüyle ilgili ortak ve farklı bilgiler nelerdir?

- E. Dil bölümünde,
1. Yazım ve noktalama kurallarıyla ilgili ortak ve farklı bilgiler nelerdir?
  2. Türk Dil Kurumu Yazım Kılavuzu'yla ilgili ortak ve farklı bilgiler nelerdir?
  3. APA ile ilgili ortak ve farklı bilgiler nelerdir?
  4. Akran değerlendirmesi ile ilgili ortak ve farklı bilgiler nelerdir?
- F. Anlatım bölümünde,
1. Anlatıcı türleriyle ilgili ortak ve farklı bilgiler nelerdir?
  2. Çatı kullanımıyla ilgili ortak ve farklı bilgiler nelerdir?
  3. Kip kullanımıyla ilgili ortak ve farklı bilgiler nelerdir?
  4. Anlatım bozukluğuyla ilgili ortak ve farklı bilgiler nelerdir?
  5. Anlatımın temel nitelikleriyle ilgili ortak ve farklı bilgiler nelerdir?
  6. Paragraflar arası geçiş ifadeleriyle ilgili ortak ve farklı bilgiler nelerdir?
  7. Tutarlılıkla ilgili ortak ve farklı bilgiler nelerdir?
  8. Doğrudan alıntıyla ilgili ortak ve farklı bilgiler nelerdir?
  9. Dolaylı alıntıyla ilgili ortak ve farklı bilgiler nelerdir?

Bu araştırmanın tez yazım kılavuzlarını akademik yazma açısından incelemesi ve bu konudaki boşluğu doldurması bakımından önemli olduğu düşünülmektedir. Araştırma, eğitim bilimleri alanındaki tez yazım kılavuzlarıyla sınırlandırılmıştır. Araştırmaya kılavuzlardaki tezlere yönelik biçimsel açıklamalar dâhil edilmemiştir.

Yöntem

Araştırmanın Modeli

Araştırma nitel araştırma olarak planlanmıştır. Nitel araştırma, gözlem, görüşme ve doküman analizi gibi nitel bilgi toplama yöntemlerinin kullanıldığı, algıların ve olayların doğal ortamda gerçekçi ve bütüncül bir biçimde ortaya konmasına yönelik nitel bir sürecin izlendiği araştırmadır (Yıldırım, 1999: 10).

Nitel araştırmanın veri toplama yöntemleri görüşme, gözlem ve dokümanlardır. Bu araştırma tez yazım kılavuzlarını akademik yazma açısından incelemeyi amaçladığından araştırmada doküman incelemesi kullanılmıştır. Doküman analizi, çalışmada kullanılacak dokümanların elde edilip belirli bir sistem içerisinde inceleme işlemidir (Karasar, 2008; Yıldırım ve Şimşek, 2011).

Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini eğitim bilimleri alanındaki tez yazım kılavuzları oluşturmaktadır. Türkiye’de 39 üniversitede eğitim bilimleri enstitüsü vardır. Bu enstitülerinin içinden tesadüfi olarak belirlenmiş 15 üniversitenin tez yazım kılavuzları araştırmanın örneklemini oluşturmaktadır.

Verilerin Toplanması ve Çözümlemesi

15 tez yazım kılavuzu okunarak içerik analizi yapılmıştır. İçerik analizinde temel amaç, toplanan verileri açıklayabilecek kavramlara ve ilişkilere ulaşmaktır. Özetlenen ve yorumlanan veriler, içerik analizinde derin bir işleme tabi tutulur, kavram ve temalar bu analiz sonucu keşfedilebilir. Kavramlar, araştırmacıyı temalara götürür ve temalar sayesinde olgular daha iyi düzenlenebilir ve daha anlaşılır hâle getirilebilir (Yıldırım ve Şimşek, 2011: 227).

Çalışmada öncelikle tez yazım kılavuzlarından elde edilen veriler kodlanmıştır. Daha sonra kodlanan veriler bir araya getirilerek gruplandırılmıştır. Bu gruptan yola çıkılarak temalara ulaşılmıştır. Üniversitelerin her birine numaralar verilmiştir. Çalışmada üniversite isimleri yerine bu numaralar kullanılmıştır:

Üniversiteler	Kod Numaraları
1. Abant İzzet Baysal Üniversitesi	1
2. Akdeniz Üniversitesi	2
3. Anadolu Üniversitesi	3
4. Ankara Üniversitesi	4
5. Atatürk Üniversitesi	5
6. Bartın Üniversitesi	6
7. Başkent Üniversitesi	7
8. Çanakkale 18 Mart Üniversitesi	8
9. Dokuz Eylül Üniversitesi	9
10. Gazi Üniversitesi	10
11. İstanbul Üniversitesi	11
12. Marmara Üniversitesi	12
13. Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi	13
14. Necmettin Erbakan Üniversitesi	14
15. 19 Mayıs Üniversitesi	15

Bulgular*Giriş Bölümüyle İlgili Bulgular*

Bu bölümde tezin giriş bölümüyle ilgili olan yapılara yönelik tez yazım kılavuzlarının durumları değerlendirilmiştir. Tez yazım kılavuzlarının tezin giriş bölümlerine yönelik durumu Tablo 1’de gösterilmiştir.

Tablo 1. Tez Yazım Kılavuzlarının Tezin Giriş Bölümüne Yönelik Bilgi Verme Durumları

A. GİRİŞ BÖLÜMÜ		
Kategori	Kılavuz	Yüzde %
1. Başlık	1, 2, 4, 5, 6, 8	%40
2. Özet	1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 10, 11, 13, 14, 15	%86,6
3. Anahtar Kelime	1, 2, 3, 4, 6, 7, 10, 15	%53,3
4. Problem Durumu	2, 4, 5, 7, 8, 12, 13, 15	%53,3
5. Kavramsal Çerçeve	1, 8, 10, 11, 12, 13	%40
6. Amaç	2, 4, 5, 7, 8, 11, 12, 14, 15	%60
7. Sınırlılıklar	2, 4, 5, 8, 12	%33,3
8. Varsayımlar	2, 4, 5, 8, 12	%33,3
9. Önem	2, 4, 5, 8, 12	%33,3
10. Tanım	2, 4, 5, 8, 12, 15	%40

İncelenen tez yazım kılavuzlarında tez başlıklarının düzeyleriyle ilgili açıklama vardır. Ancak bu başlıkların kaç kelime olacağı, dil ve anlatım açısından nasıl şekilleneceği hususunda sadece altı tez yazım kılavuzunda bilgi vardır (%40). Kılavuzlarda başlıkların kelime sayısı on beş kelimedenden yirmi altı kelimeye kadar değişiklik göstermektedir. Bazı kılavuzlar sayı verirken bazıları kelime aralığı vermektedir. Tez başlıklarının dil ve anlatım açısından nasıl olması gerektiğine dört tez yazım kılavuzunda yer verilmiştir. 2, 5, 6 ve 8 numaralı tez yazım kılavuzlarında başlığın genel değil özel olması, konuyu yansıtmaması, sözcüklerin etkili sıralanması gerektiğine yönelik açıklamalar vardır. Dört kılavuzda başlıkla ilgili açıklamalar birbirinin tekrarı mahiyetindedir.

Özet bilgisi, on üç tez yazım kılavuzunda vardır (%86,6). 9 ve 12 numaralı kılavuzlarda özetle ilgili bilgiye yer verilmemiştir. 1, 9, 10 ve 12 numaralı kılavuzlarda özetteki kelime sayısı bilgisi yoktur. 10 numaralı kılavuzda özetin kelime sayısı ile ilgili net bir sayı belirtilmemiş, “kısaca” denilmiştir. Özet yazımına değinen kılavuzlarda, özetlerin şekil özellikleri, özetin yapısı ve nasıl yazılacağı ile kelime sayısı bilgileri vardır. Özetlerin kelime sayıları ile ilgili alt ve üst sayı bilgisi veya sadece üst sınır bilgisine yer verilmiştir. Özetlerle ilgili verilen kelime sayıları şöyledir: 200-400, 100-250, 200-250, 250-500, 150-250, 250-300, 200, 250, 400, 500.

Anahtar kelimeyle ilgili bilgilere sekiz tez yazım kılavuzunda yer verilmiştir (%53,3). Bunların altısında anahtar kelime sayısının alt ve üst sınırı belirtilmiştir. 2 ve 7 numaralı kılavuzlarda herhangi bir sayı bilgisi yoktur. Kılavuzlarda anahtar kelimelerle ilgili verilen alt ve üst sayı bilgisi şöyledir: 2-5, 3-5, 3-8, 3-6. Bahsedilen sekiz kılavuzda anahtar kelimenin özetin sonunda yer alması ve İngilizce özetin sonunda da anahtar kelimeye yer verilmesi gerektiği bilgisine yer verilmiştir. 3 numaralı kılavuzda anahtar kelimenin ilk harfinin büyük olması gerektiği vurgulanmıştır. Kılavuzlarda anahtar kelimelerin dil ve anlatım açısından nasıl olması gerektiğine temas edilmemiştir.

Problem durumu bilgisi sekiz tez yazım kılavuzunda vardır (%53,3). 1, 3, 6, 9, 10, 11 ve 14 numaralı kılavuzlarda tezlerin problem durumuyla ilgili bilgilere yer verilmemiştir. 7 ve 13 numaralı

kılavuzlarda problem durumu bilgisi “Giriş” başlığının içinde yer almıştır. 13 numaralı kılavuzda ayrıntılı bilgi yer almamaktadır. Problem durumu bilgisine yer verilen diğer kılavuzlardaki bilgiler şöyle özetlenebilir: Problem, genelden özele doğru incelenir. Problem bölümünün son paragrafında, problem cümlesine yer verilir. Problem ifadesi, araştırmanın değişkenlerini, evrenini içermeli, konunun araştırılabilirliğini göstermelidir. Problemin genel anlatımında, problemin önemi, özgünlüğü ve güncelliği ortaya konur. Problemin, eğitim alanı ile ilişkisi ve eğitime katkısı vurgulanmalıdır. Bölümün uzunluğu, çalışmanın amacını ifade edecek yeterlilikte olmalıdır. 2 ve 4 numaralı kılavuzlarda problem cümlesinin düz cümle biçiminde yazılması, 12 numaralı kılavuzda ise soru ifadesi biçiminde yazılması önerilmektedir.

Kavramsal çerçeve bilgisine altı kılavuzda yer verilmiştir (%40). 2, 3, 4, 5, 6, 7, 9, 14 ve 15 numaralı kılavuzlarda kavramsal çerçeve bilgisine yer verilmemiştir. 2, 12 ve 13 numaralı kılavuzlarda kavramsal çerçeve ayrı başlık altında ele alınmıştır. 8 ve 10 numaralı kılavuzlarda kavramsal çerçevenin genişse ayrı başlık altında, geniş değilse giriş bölümünün içinde olması gerektiği belirtilmiştir. 2, 8 ve 12 numaralı kılavuzlarda kavramsal çerçeveye ayrıntılı yer verilmiştir. Yine bu kılavuzlardaki kavramsal çerçeveye yönelik açıklamalar aynıdır. Kavramsal çerçeveye yönelik şu açıklamalara yer verilmiştir: Literatür taraması kapsamında, araştırmanın temel değişkenleri ile ilgili teoriler, kavramlar ve kavramsal ilişkilerden söz edilir. Açıklamalar, öncelikle temel ve güncel kaynaklara dayalı olarak yapılmalıdır. Alanyazın geçmişten bugüne kadar yapılan çalışmaların basitçe kronolojik bir sıralaması ve açıklaması şeklinde yazılmamalıdır. Kılavuzlarda kavramsal çerçeve, “ilgili araştırmalar, alanyazın, kuramsal çerçeve” isimleriyle de geçmektedir.

Amaç bilgisine dokuz kılavuzda yer verilmiştir (%60). 1, 3, 6, 9, 10 ve 13 numaralı kılavuzlarda tezin amaç bölümünün yazımıyla ilgili açıklama yoktur. 11 numaralı kılavuzda amaç bölümü sadece isim olarak geçmektedir, ayrıca açıklanmamıştır. 7 numaralı kılavuzda amaç giriş bölümünün içinde kısaca ele alınmıştır. 2 ve 12 numaralı kılavuzlarda amaç başlığı altında hipotez yazımı açıklanmıştır. Amaç cümlesinin yapısıyla ilgili açıklamaya yer verilmemiştir. 4, 5, 8, 14 ve 15 numaralı kılavuzlarda amaç yazımının ne olması gerektiğine yönelik açıklamalara yer verilmiştir. Buna göre amaç; ele alınan konuda nelerin araştırıldığını açıklamalı, araştırma sonunda elde edilecek sonuçlarla neyin hedeflendiğini belirtmeli, amaç alt bölümünde genel amaç ve ayrıntılı alt amaçlar bulunmalı, problemin nasıl çözüleceğini ifade etmeli yani sonuçta nelerin beklenildiğini baştan ortaya koymalıdır. Ayrıca 15 numaralı kılavuzda tezin birden fazla amacının olabileceği vurgulanmıştır.

Sınırlılıklar bilgisine beş kılavuzda yer verilmiştir (%33,3). 1, 3, 6, 7, 9, 10, 11, 13, 14 ve 15 numaralı kılavuzlarda tezin sınırlılıklarının yazımıyla ilgili herhangi bir bilgiye yer verilmemiştir. Sınırlılık bilgisine yer veren kılavuzlarda şu bilgiler bulunmaktadır: Araştırmacının çalışmasını sınırlayan bütün faktörleri rapor etmesi gereklidir. Sınırlılıklarda evrenle, yapılan işlemle, kullanılan araç ya da araştırma

deseni ile ilgili bütün sınırlılıklar belirtilmelidir. Sınırlılıklar, araştırmada ele alınan problemin değişkenlerine ve araştırmanın yöntemine ilişkin olabilir. Bu sınırlılıklar zaman, maliyet ve değişkenlerin kontrolüne bağlı olarak da ortaya çıkabilir. Sınırlılıklar, araştırmacının yapmak isteyip de çeşitli nedenlerle yapamadığı durumların belirtilmesidir. Araştırma bulguları, verilen sınırlılıklar içinde geçerlidir. Araştırmayı etkileyen bütün faktörler liste ne kadar uzun olursa olsun tek tek belirtilmelidir.

Varsayımlar bilgisine beş kılavuzda yer verilmiştir (%33,3). 1, 3, 6, 7, 9, 10, 11, 13, 14 ve 15 numaralı kılavuzlarda varsayım yazımıyla ilgili herhangi bir bilgiye yer verilmemiştir. 4 numaralı kılavuzda “varsayım” ifadesi yerine “sayıltı” kelimesi kullanılmıştır. 2 ve 12 numaralı kılavuzlarda “varsayım” ve “sayıltı” ifadesi birlikte yer almıştır. 5 ve 8 numaralı kılavuzlarda “varsayım” ifadesi vardır. Varsayım bilgisine yer veren kılavuzlarda şu bilgilerin olduğu görülmektedir: Araştırmanın sonuçlarını etkileyebilecek, ancak kontrol edilmesi mümkün olmayan değişkenlerle ilgili ön kabuller ifade edilir. Doğru kabul edilip denenmediği için araştırmada sayıltıları olabildiğince az sayıda tutmak, gereksiz yere çoğaltmamak araştırma sonuçlarının geçerliği açısından önemlidir. Araştırma sonuçlarının geçerliği, bu yargıların doğruluğuna bağlıdır. Araştırmada sayıltı olabilecek denenmemiş yargılar varsa, araştırmacı bunları görememiş ve yazmamışsa bu durum da araştırma sonuçlarının geçerliğini düşürür. Varsayımları yazarken her ifadenin savunulabilirliğine de dikkat edilmesi gerekir. Savunma; mantık, objektif veriler ya da otorite kaynaklara dayandırılmalıdır. Bunlardan en az herhangi birisi sağlanmadıkça bir varsayım savunulamaz ve bu nedenle de kabul edilemez. Eğer varsayımları tartışmalı ise araştırmanın değeri tartışmalıdır. Bu nedenle araştırmacılar varsayımlarını dikkatle belirlemeli ve yapılabilecek muhtemel hataların da farkında olmalıdır. Araştırmacının yapması zorunlu ve zaten olması gereken durumların sayıltı olarak yazılmaması gerekir.

Tez yazım kılavuzlarının beş tanesinde tezlerin önem bölümüyle ilgili bilgi vardır (%33,3). 1, 3, 6, 7, 9, 10, 11, 13, 14 ve 15 numaralı kılavuzlarda önem bölümünün yazımıyla ilgili herhangi bir bilgiye yer verilmemiştir. 8 ve 12 numaralı kılavuzlarda önem bölümünün yazımıyla ilgili bilgiler aynıdır. Kılavuzlarda önem bölümünün yazımına yönelik şu bilgiler vardır: Tezin bu bölümünde araştırmacı, araştırmanın dayandığı kuramsal ya da kavramsal çerçeveyi anladığını göstermelidir. Bu temele dayalı olarak araştırmacı, neden bu konuyu seçtiğini ve bu araştırmanın niçin gerekli olduğunu ve değerinin gerekçelerini ortaya koymak durumundadır. Problemin önemi değil, bulguların işlevsel yararlılığı üzerinde durulmalıdır. Yapılan çalışmanın bilime veya uygulamaya muhtemel katkısı vurgulanmalıdır.

Tez yazım kılavuzlarının altısında tanım bilgisine yer verilmiştir (%40). 1, 3, 6, 7, 9, 10, 11, 13 ve 14 numaralı kılavuzlarda tezlerin tanım bölümünün nasıl yazılacağına yönelik bilgi yoktur. Kılavuzlarda tanımla ilgili şu bilgilere yer verilmiştir: Tanımlar, araştırmanın omurgası niteliğinde olan ve araştırma başlığında anahtar sözcüklerle ifadesini bulan terimlerle sınırlı olmalıdır. Araştırmada yanlış anlamalara

ve değişik yorumlara neden olabilecek, sık kullanılan kavramların tanımları verilmelidir. Bir kavramın bir başka kavramla tanımı yapılmamalıdır.

Yöntem Bölümüyle İlgili Bulgular

Bu bölümde tezin yöntem bölümüyle ilgili olan yapılara yönelik tez yazım kılavuzlarının durumları değerlendirilmiştir. Tez yazım kılavuzlarının tezin yöntem bölümlerine yönelik durumu Tablo 2’de gösterilmiştir.

Tablo 2. Tez Yazım Kılavuzlarının Tezin Yöntem Bölümüne Yönelik Bilgi Verme Durumları

B. YÖNTEM BÖLÜMÜ		
Kategori	Kılavuz	Yüzde
1. Araştırma Modeli	2, 4, 5, 8, 12	%33,3
2. Evren-Örneklem	2, 4, 5, 7, 8, 12, 13	%46,6
3. Çalışma Grubu	1, 2, 4, 5, 8, 11, 12	%46,6
4. Veri Toplama	2, 4, 5, 7, 8, 11, 12, 13	%53,3
5. Veri Analizi	2, 4, 5, 7, 8, 11, 12, 13	%53,3

İncelenen tez yazım kılavuzlarının beşinde araştırma modeli bilgisi vardır (%33,3). 1, 3, 6, 7, 9, 10, 11,13, 14 ve 15 numaralı kılavuzlarda araştırma modeli bilgisine yer verilmemiştir. Kılavuzlarda araştırma modeliyle ilgili olarak şu bilgilere yer verilmiştir: Araştırma modelinin özellikleri; seçilme nedeni, araştırma problemi/alt amaçlar ya da denenceler dikkate alınarak açıklanmalıdır. Yöntemle ilgili olarak; araştırma için yerine getirilen ya da araştırmacı tarafından düzenlenen koşullar açıklanmalıdır. Araştırmanın nerede, ne zaman ve nasıl yürütüldüğü açıklanmalıdır. Bu başlık altında öncelikle çalışmanın türüne (nicel ya da nitel) değinilmeli, ardından söz konusu türler içerisinde yer alan desenlerden hangisine uygun olduğu belirtilmeli ve desenin temel özelliklerinden, seçilme nedeninden ve yararlarından söz edilmelidir. Araştırma modelinin konu ile ilişkisi belirtilmelidir. Modelin literatür dayanağı da kaynak gösterilerek açıklanmalıdır.

Evren-örneklem bilgisi yedi tez yazım kılavuzunda vardır (%46,6). 1, 3, 6, 9, 10, 11, 14 ve 15 numaralı kılavuzlarda tezlerin evren-örneklem yazımıyla ilgili herhangi bir bilgiye yer verilmemiştir. 7 numaralı kılavuzda evren bilgisine yer verilmemiştir. Sadece örneklem bilgisi vardır. 13 numaralı kılavuzda evren-örnekleme yönelik açıklama yoktur. Sadece isim olarak geçmektedir. Diğer tez yazım kılavuzlarında evren-örneklem bilgisi şu şekildedir: Evren ile ilgili genelleme yapılma imkânı olmayan araştırmalarda, örneklem kavramı yerine, çalışma grubu kavramı kullanılmalıdır. Örnekleme modeli ve yöntemi, literatür dayanağı ile birlikte açıklanmalıdır. Örnekleme süreci aşamalı şekilde açıklanmalı ve her aşamanın mantıksal dayanağı belirtilmelidir. Evren ve örneklem/çalışma grubu/çalışma materyali/çalışma belgesi/denekler başlıklarından araştırmanın hedef kitlesine/materyaline uygun olan biri kullanılmalıdır. Katılımcıların nasıl seçildiği (seçkisiz-rastlantısal), farklı gruplara nasıl atandığı

(seçkisiz-rastlantısal), katılım esasları (gönüllü, ödeme yapılarak), demografik özellikleri (yaş, cinsiyet, eğitim vb.) hakkında bilgi verilmelidir.

Çalışma grubu bilgisine yedi tez yazım kılavuzunda yer verilmiştir (%46,6). 3, 6, 7, 9, 10, 13, 14 ve 15 numaralı kılavuzlarda çalışma grubu ifadesi kullanılmamıştır. 1 ve 11 numaralı kılavuzlarda çalışma grubu ifadesi yalnızca isim olarak geçmektedir. 2, 4, 5, 8 ve 12 numaralı kılavuzlarda çalışma grubu ifadesi evren-örnekleme birlikte aynı başlık altında alınmış ve bu başlık altında açıklanmıştır.

Tez yazım kılavuzlarının sekizinde veri toplama bilgisine yer verilmiştir (%53,3). 1, 3, 6, 9, 10, 14 ve 15 numaralı kılavuzlarda veri toplamaya yönelik açıklama yoktur. 11 ve 13 numaralı kılavuzlarda veri toplama ifadesi yalnızca isim olarak geçmektedir. Tez yazım kılavuzlarında veri toplamaya yönelik şu bilgiler bulunmaktadır: Bu bölümde, verilerin elde edilmesinde kullanılan veri toplama aracının hazırlanma biçimi ve seçilme nedeni, nasıl geliştirildiği veya geliştirilmiş bir araç kullanılması durumunda geçerlik ve güvenilirliği açıklanmalıdır. Araştırmanın amaçlarına uygun olarak kullanılabilecek hazır bir araç bulunmuyorsa ve geliştirilmesi gerekiyorsa, araç ile ilgili olarak yapılması planlanan geçerlik ve güvenilirlik çalışmalarına ilişkin açıklamalara yer verilir. Öncelikle hangi verilere gereksinim duyulduğu ve bu verilerin nasıl toplandığı ya da elde edildiği açıklanmalıdır. Araştırmada belirtilen verilerin toplanmasına ilişkin süreçte yapılan işlemlere (geliştirme, uyarlama, izin alma vb.) değinilmelidir. İzin belgelerinin eklerde yer aldığına ilişkin atıflar da bu bölümde yapılır. Araştırmada tek bir veri toplama aracı kullanılmışsa aracın tanıtımına bu başlık altında yer verilebilir. Ancak birden fazla araç kullanılmışsa “Veri Toplama Araçları” başlığı biçiminde ayrı bir başlık kullanılabilir.

Tez yazım kılavuzlarının sekizinde veri analizi bilgisine yer verilmiştir (%53,3). 1, 3, 6, 9, 10, 14 ve 15 numaralı kılavuzlarda veri analizine yönelik açıklama yoktur. 11 ve 13 numaralı kılavuzlarda veri analizi ifadesi yalnızca isim olarak geçmektedir. Veri toplamaya yönelik açıklamaların olduğu tez yazım kılavuzlarında veri analizine yönelik ayrıntılara da yer verildiği görülmektedir. Tez yazım kılavuzlarında veri analizine yönelik şu bilgilere mevcuttur: Bu kısma araştırma verilerini analiz etme ve anlaşılır hâle getirmeyle ilgili genel sürecin tanıtımıyla başlanmalıdır. Araştırma için toplanan verilerin araştırmada ele alınan problemlere yorum getirecek şekilde nasıl düzenlendiği ve analiz edildiği bu kısımda açıklanır. Ayrıca toplanan verilerin değişkenlerine göre kullanılan istatistiki teknikler, kullanım amacı ve probleme nasıl çözüm sağlayacağı veya kullanılan ölçeklerin türleri hakkında açıklayıcı bilgilere yer verilmelidir. Araştırmanın sorularına ve değişkenlerine bağlı olarak yapılacak istatistiksel analizlerle ilgili ayrıntılar açıklanmalıdır. Hangi araştırma sorusu/hipotezi için hangi analizin yapıldığı tek tek belirtilmelidir. Elde edilen verilerin hangi sınıflandırmalar/kodlamalar doğrultusunda işlendiği açıklanmalıdır. Bu sınıflandırmalar, araştırma probleminin amaçlarına uygun olarak yapılmalı ve toplanan verilerin/bilgilerin başkaları tarafından da anlaşılabilmesi, gerektiğinde aynı yollarla elde

edilmiş başka verilerle karşılaştırılabilmesi için verilerin analizinde kullanılan yöntemler ve amaçları açıklanmalıdır.

Gelişme Bölümüyle İlgili Bulgular

Bu bölümde tezin bulgu ve yorum bölümüyle ilgili olan yapılara yönelik tez yazım kılavuzlarının durumları değerlendirilmiştir. Tez yazım kılavuzlarının tezin bulgu ve yorum bölümlerine yönelik durumu Tablo 3'te gösterilmiştir.

Tablo 3. Tez Yazım Kılavuzlarının Tezin Gelişme Bölümüne Yönelik Bilgi Verme Durumları

C. GELİŞME BÖLÜMÜ		
Kategori	Kılavuz	Yüzde %
1. Bulgular	2, 7, 8, 11, 12	%33,3
2. Bulgu ve Yorumlar	1, 3, 4, 5, 10, 13, 14	%46,6

Tezlerin gelişme bölümü olan “bulgular”a yönelik tez yazım kılavuzlarında, “bulgular” veya “bulgu ve yorumlar” olmak üzere iki farklı isimlendirme yapılmıştır. 6, 9 ve 15 numaralı tez yazım kılavuzlarında bulguların yazımına yönelik herhangi bir açıklama yoktur. 2, 7, 8, 11 ve 12 numaralı kılavuzlarda (%33,3) “bulgular”; 1, 3, 4, 5, 10, 13 ve 14 numaralı kılavuzlarda (%46,6) ise “bulgu ve yorumlar” başlıkları kullanılmıştır. 1 numaralı kılavuzda “bulgular”; 3, 10, 11 ve 14 numaralı kılavuzlarda “bulgu ve yorumlar” sadece isim olarak geçmektedir.

“Bulgular” başlığı kullanılan kılavuzlarda şu bilgilere yer verilmiştir: Araştırmanın amaçları doğrultusunda toplanan verilerin işlenmesinden sonra problem çözümüne ışık tutacak şekilde kullanıma hazır hâle getirilen veriler bu bölümde yer alır. İstatistiksel veya niteliksel analiz sonuçlarını ortaya koymanın en iyi yolu; bulguların, çalışmanın amaçları veya hipotezleri etrafında organize edilmesidir. Araştırmada belirlenen her amaç, problem veya hipotez, bölüm içerisinde ayrı bir alt başlık olarak ele alınmalıdır. Örneğin, üç alt amaç/problem varsa bölüm içerisinde üç ayrı alt bölüm olmalıdır. Bulgular ve ilgili tablolar istatistiksel veri analizi programlarından alınan çıktıların doğrudan yapıştırılması şeklinde sunulmamalıdır. Bulguların yer aldığı tablolar APA Kılavuzu'na (6. basım) göre oluşturulmalıdır. Bu bölümde, yorum, tartışma ya da öneriye yer verilmemelidir. Tablo açıklamalarında, tablo numarası mutlaka belirtilmelidir. Bu sebeple “Yukarıdaki tablo”, “Aşağıdaki tablo” gibi ifadeler kullanılmamalıdır. Yazılı yanıtlardan ya da doküman örneklerinden kesitler sunulacaksa örneklerin orijinalliği bozulmaksızın sunulmalıdır. Görüşme ve video dökümlerindeki etkileşimlerden örnek kesitlerin sunumu sırasında, sözel ifadelerin yanı sıra sözel olmayan ifadelere de (duraksama, gülme, sinirlenme, yüksek sesle/fısıltı ile konuşma gibi) yer verilmelidir. Bu amaçla kullanılacak işaretlemeler bulguların giriş bölümünde ya da veri analizi bölümünde sunulmalıdır.

“Bulgu ve Yorumlar” başlığı kullanılan kılavuzlarda şu bilgilere yer verilmiştir: Bulguların mutlaka yorumlanması gerekir. Yorum, bulgulara araştırma amaçları doğrultusunda verilen anlamdır.

Bulgulara ne kadar değişik açılardan bakılabilir ve bulgular çok yönlü değerlendirilebilirse, yorumun geçerlik olasılığı o derece artar. Yorum son yargı ya da sonuç değil, serbest tartışmadır. Alt amaçlardaki sorulara yanıt oluşturan bulgulara yer verilmeli, test edilen denencelerin kabul ya da reddedilip edilmedikleri ve amaçlara ne ölçüde varıldığı yazılmalıdır. Bu bir iç yorumdur ve verilerin analizi ile elde edilen bulguların kendi içinde değerlendirilmesi anlamına gelir. Araştırma metodolojisi ne olursa olsun, bu bölümde elde edilen bulguların mantıklı bir sıra izlemesi gerekmektedir. Bulgular, önce elde edildiği şekli ile olduğu gibi sunulmalı, yoruma yer verilmemelidir. Yorum ayrı paragraf hâlinde sunulmalıdır. Var ise hipotezin niçin reddedildiği veya doğrulandığı, sonuçların başka araştırmaların sonuçlarıyla örtüşüp örtüşmediği nedenleriyle ortaya konulmalıdır. Bulguların sunumunda araştırmacının beklentileri ve subjektif yargıları değil, problemin çözümü için bulunan sonuçlar ön planda tutulmalıdır. Bulguların açık ve anlaşılır bir şekilde verilmesine, tablo veya grafik kullanılıyorsa akademik kriterlere uygun olmasına dikkat edilmelidir.

Sonuç Bölümüyle İlgili Bulgular

Bu bölümde tezlerin sonuç bölümüyle ilgili olan yapılaraya yönelik tez yazım kılavuzlarının durumları değerlendirilmiştir. Tez yazım kılavuzlarının tezin sonuç bölümlerine yönelik durumu Tablo 4'te gösterilmiştir.

Tablo 4. Tez Yazım Kılavuzlarının Tezin Sonuç Bölümüne Yönelik Bilgi Verme Durumları

D. SONUÇ BÖLÜMÜ		
Kategori	Kılavuz	Yüzde %
1. Tartışma Bölümü	7	%6,6
2. Sonuç	15	%6,6
3. Sonuç ve Öneriler	1, 4, 5, 13	%26,6
4. Sonuç ve Tartışma	10, 14	%13,3
5. Sonuç, Tartışma ve Öneriler	2, 3, 8, 11, 12	%33,3

Tez yazım kılavuzlarında tezlerin sonuç bölümüne yönelik farklı isimlendirmelerin olduğu belirlenmiştir. 7 numaralı kılavuzda “tartışma” (%6,6); 15 numaralı kılavuzda “sonuç” (%6,6); 1, 4, 5 ve 13 numaralı kılavuzlarda “sonuç ve öneriler” (%26,6); 10 ve 14 numaralı kılavuzlarda “sonuç ve tartışma” (%13,3); 2, 3, 8, 11 ve 12 numaralı kılavuzlarda “sonuç, tartışma ve öneriler” başlıkları kullanılmıştır (%33,3). 1, 3 ve 11 numaralı kılavuzlarda sonuç bölümüne yönelik başlıklar sadece isim olarak vardır. 6 ve 9 numaralı kılavuzlarda tezlerin sonuç bölümüne yönelik herhangi bir açıklamaya yer verilmemiştir.

“Tartışma” başlığının yer aldığı 7 numaralı kılavuzdaki açıklamalar şöyle özetlenebilir: Tartışma bölümü araştırma bulgularının değerlendirildiği bölümdür. Araştırma bulgularının ilgili alana kuramsal ve pratik katkıları vurgulanır. Tartışma bölümüne, araştırma denencelerinin desteklenip

desteklenmediğine ilişkin net bir cümle ile başlanır. Araştırmının eksik yönlerine, güçlü yönlerine ve yazına katkısına bu bölümde yer verilir.

“Sonuç” başlığının yer aldığı 15 numaralı kılavuzdaki açıklamalar şöyle özetlenebilir: Bu bölüm, tezde elde edilen bulguların kaynak değerlendirmesi ışığında yorumlanması, bunların kuramsal açıdan ve uygulamadaki önemi ile doğruluk değerinin tartışılmasından oluşur. Araştırma problemi ile araştırma soruları ya da varsayımlar esas alınarak araştırmının başında merak edilen, bilgisi edinmek istenilen temel soruların bulunabilen yanıtları burada verilmelidir. Bunun yanında, elde edilen sonuçlara göre varsa konu ile ilgili öneriler de bu kısımda yer alır.

“Sonuç ve Öneriler” başlığının yer aldığı 1, 4, 5 ve 13 numaralı kılavuzlardaki açıklamalar şöyle özetlenebilir: Tez çalışmasından elde edilen sonuçlar, olabildiğince genel ve açıkça anlaşılacak biçimde yazılmalıdır. Sonuç bölümünün, bulguların bir özeti ya da kısa bir tekrarı olmadığı ve bulgulara ilişkin yapılan yorumlardan sonra araştırmacının yargısı olduğu bilinmelidir. Sonuçların, okumayı kolaylaştırması açısından alt amaçlar doğrultusunda maddeler hâlinde yazılması tercih edilmelidir. Araştırmının, varsa benzer konuda yapılan çalışmalarla karşılaştırılması yapılır. Öneriler başlığı altında mutlaka araştırmadan elde edilen bulgulardan yola çıkılarak kurumlara, benzer konularda çalışma yapacak araştırmacılara, uygulayıcılara vb. yönelik önerilere yer verilmelidir. Tez çalışmasına ait öneriler; çalışmayla doğrudan ilişkili olmalı, ilgisiz durumlara yönelik ve gereksiz öneriler verilmemelidir. Çalışmanın özelliğine farklı boyutlarda verilecek öneriler için kendi içinde sınıflandırmalar yapılabilir.

“Sonuç ve Tartışma” başlığının yer aldığı 10 numaralı kılavuzda açıklamaya yer verilmemiştir. 14 numaralı kılavuzda ise “Sonuçlar ve Tartışma” veya “Genel Sonuçlar ve Tartışmalar” başlıkları önerilmiştir.

“Sonuç, Tartışma ve Öneriler” başlığının yer aldığı 3 ve 11 numaralı kılavuzlarda herhangi bir açıklamaya yer verilmemiştir. 2 ve 8 numaralı kılavuzlarda “sonuç”, “tartışma” ve “öneriler” bölümleri ayrı başlıklar altında açıklanmıştır. 12 numaralı kılavuzda ise “yargı”, “tartışma” ve “öneriler” başlıkları altında açıklamalar yapılmıştır. Bu kılavuzda yer alan “yargı” bölümü, 2 ve 8 numaralı kılavuzlardaki “sonuç” bölümü yerine kullanılmıştır.

Dil Bölümüyle İlgili Bulgular

Bu bölümde tezlerin dil özelliklerine yönelik tez yazım kılavuzlarının durumları değerlendirilmiştir. Tez yazım kılavuzlarının tezlerin dil özelliklerine yönelik durumu Tablo 5’te gösterilmiştir.

Tablo 5. Tez Yazım Kılavuzlarının Tezlerin Dil Özelliklerine Yönelik Bilgi Verme Durumları

E. DİL BÖLÜMÜ		
Kategori	Kılavuz	Yüzde %
1. Türkçenin Yazım ve Noktalama Kurallarına Atıf	2, 3, 4, 6, 7, 8, 10, 11, 12, 14, 15	%73,3
2. TDK Yazım Kılavuzuna Atıf	2, 3, 8, 10, 11, 12, 15	%46,6
3. APA'ya Atıf	2, 4, 5, 6, 7, 8, 10, 12, 13, 15	%66,6
4. Akran Değerlendirmesi Açıklaması	2, 5	%13,3

Tez yazım kılavuzlarının on birinde Türkçenin yazım kurallarına uyulması hususunda uyarı yapılmıştır (%73,3). 1, 5, 9 ve 13 numaralı kılavuzlarda bu kurallara uyulması konusunda herhangi bir ifade yoktur. Tez yazım kılavuzlarında yazım ve noktalama kurallarına uyulması açısından ayrıntıya girilmeden yapılan uyarılar şöyledir: Yazım ve noktalama yanlışları yapılmamalıdır. Noktalama işaretleri önceki sözcüğe bitişik yazılmalıdır. Noktalama işaretlerinden sonra ve sözcükler arasında bir boşluk bırakılmalıdır.

2, 3, 8, 10, 11, 12 ve 15 numaralı kılavuzlarda (%46,6) yazım ve noktalama kurallarına yönelik uyarı yapılırken Türk Dil Kurumunun yayımladığı Yazım Kılavuzu'na atıf yapılmıştır.

2, 4, 5, 6, 7, 8, 10, 12, 13 ve 15 numaralı kılavuzlarda (%66,6) Amerikan Psikoloji Derneğinin Yazım Kılavuzu'na (APA) bağlı kalındığı açıklanmıştır.

2 ve 5 numaralı kılavuzlarda aynı ifadelerin tekrarlanmasıyla "Nitel çalışmalarda kullanılan dil oldukça önemlidir ve kullanılan literatürün hem çok zengin hem de iyi sentez edilmiş olması gerekir. Hatta yazılanların meslektaşlar ve diğer ilgililerden de notlar ve görüşler alınarak tekrar tekrar yazılması gerekebilir. (2 numaralı kılavuz, s.22; 5 numaralı kılavuz, s.23)" denilmiştir. Dolayısıyla akran değerlendirmesinin önemine vurgu yapılmıştır.

Anlatım Bölümüyle İlgili Bulgular

Bu bölümde tezlerin anlatım özelliklerine yönelik tez yazım kılavuzlarının durumları değerlendirilmiştir. Tez yazım kılavuzlarının tezlerin anlatım özelliklerine yönelik durumu Tablo 6'da gösterilmiştir.

Tablo 6. Tez Yazım Kılavuzlarının Tezlerin Anlatım Özelliklerine Yönelik Bilgi Verme Durumları

F. ANLATIM BÖLÜMÜ		
Kategori	Kılavuz	Yüzde %
1. Dil ve Anlatım Başlığı/Bölümü	1, 7, 10	%20
2. 3. Kişi Ağzından Anlatım	1, 3, 4, 7, 10	%33,3
3. Etken /Edilgen Çatı Kullanımı	3	%6,6
4. Kip Kullanımı	4, 7, 10, 11, 12	%33,3
5. Anlatım Bozukluğu	2, 8	%13,3

6. Anlatımın Temel Nitelikleri (açıklık, akıcılık, yalınlık...)	1, 2, 3, 8, 12	%33,3
7. Paragraflar Arası Geçiş İfadeleri/Fikir Bütünlüğü	1, 7	%13,3
8. Tutarlık Bilgisi	2, 3, 4, 5, 7, 10, 12, 15	%53,3
9. Doğrudan Alıntı Bilgisi	1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15	%100
10. Dolaylı Alıntı Bilgisi	2, 3, 5, 7, 9, 10, 14, 15	%53,3

1 ve 7 numaralı kılavuzlarda “Anlatım”, 10 numaralı kılavuzda “Dil ve Anlatım” başlığı vardır.

1, 3, 4, 7 ve 10 numaralı tez yazım kılavuzlarında anlatıcı türlerine yönelik açıklama vardır (%33,3). 1, 3, 4 ve 10 numaralı kılavuzlarda üçüncü kişi ağzından anlatım önerilirken, 7 numaralı kılavuzda birinci kişi zamiri kullanımı önerilmiştir.

3 numaralı kılavuzda çatı kullanımına yönelik bir ifade vardır (%6,6). Edilgen çatılı cümlelerin kullanılması önerilmiştir.

4, 7, 10, 11 ve 12 numaralı tez yazım kılavuzlarında kip kullanımına yönelik açıklama vardır (%33,3). Tezlerdeki literatür taramasının geçmiş zaman ile diğer kısımların geniş zaman ile yazılması belirtilmiştir.

2 ve 8 numaralı kılavuzlarda anlatım bozukluğu yapılmamasına yönelik bir uyarıya yer verilmiştir (%13,3).

1, 2, 3, 8 ve 12 numaralı kılavuzlarda anlatımın temel niteliklerine (açıklık, akıcılık, yalınlık vb.) yönelik bir açıklamaya yer verilmiştir (%33,3). Anlatımın temel nitelikleri için ifade edilenler şöyle özetlenebilir: Açık ve yalın bir anlatım tarzı benimsenmelidir. Akıcılık, tutarlılık gibi Türkçenin kurallarına uyulmalıdır.

1 ve 7 numaralı kılavuzlarda anlatımda fikir bütünlüğü ve paragraflar arası geçiş ifadelerine dikkat çekilmiştir (%13,3). Bu konuyla ilgili ifade edilenler şöyle özetlenebilir: Paragraflarda fikir bütünlüğü bulunmasına ve paragraflar arası geçişlerde gerekli anlamsal bağlantıların kurulmasına özen gösterilmelidir. Bilimsel raporlamanın amacı açık iletişimidir. Bunu sağlayabilmek için yazarların fikirlerini, sırasıyla açık ve akıcı bir geçişle iletmesi gerekir. Sürekliliğin sağlanmasında bir diğer yol edat ve bağlaç gibi geçiş ifadeleridir. Bu ifadeler, özellikle karmaşık ve soyut kavramlar kullanıldığında fikirlerin akışını sağlar. Cümle içinde ya da bir önceki cümlede yer alan adların yerine kullanılan zamirler de geçişi sağlamanın yanı sıra tekrardan kaçınmamıza yarar. Ancak, zamir kullanımında zaminin hangi adın yerine kullanıldığı açık olmalıdır. Diğer geçiş ifadeleri neden sonuç ilişkisini kuran (örn., böylelikle, sonuç olarak, dolayısıyla, ek olarak), zamansal bağlantıları ifade eden (daha sonra, sırasında, -iken), ek ifadeleri gösteren (yanı sıra, ek olarak, benzer şekilde) ve zıtlıkları belirten (fakat, buna karşın, ancak, tersine) geçiş ifadeleridir.

2, 3, 4, 5, 7, 10, 12 ve 15 numaralı kılavuzlarda tezlerin tutarlı olmasına yönelik ifadeler yer verilmiştir (%53,3). Bununla ilgili ifade edilenler şöyle özetlenebilir: Araştırmanın konusu ile doğrudan ilişkisi olmayan konulara yer verilmemeli, içerikteki bütünlük bozulmamalıdır. Tezler iç tutarlılığa sahip olmalıdır. Tezde bir örneklilik olmalıdır. Yazı tipi ve boyutu bakımından metin içinde tutarlılık olmalıdır. Çizelgeler, şekiller dizini ve kaynak gösterimi tutarlı olmalıdır. Zaman kiplerindeki ani değişiklik tutarsızlığa yol açabilir. Tutarlılık açısından kipler önemlidir. Tez yazım kılavuzunda belirtilen biçimsel özelliklerin tez boyunca uygulanması ve tez içerisinde yer alan bölüm ve alt bölümler arasında tutarlılığın sağlanması önemlidir. Ayrıca kullanılan terimler kelime ve cümle yapısı ve anlatım dili gibi unsurlar tez metninin başından sonuna kadar bütünlük içerisinde olmalıdır. Bulgular, araştırma soruları/hipotezleri ile hem sıralama hem de içerik açısından bire bir uyumlu olmalıdır. Tez önerisinde her alt başlığa ait bölüm, kendi içinde tutarlı olmalı, ilgi gözetilmelidir. Yazı tarzına ait değişkenler tez boyunca tutarlı olmalıdır. Bitiş bildiren (nokta, virgül, noktalı virgül vb.) noktalama işaretlerinden sonra bir boşluk bırakılır. Bazı noktalama işaretleri ise (kesme, sol parantez, sol köşeli parantez, sol tırnak vb.) boşluk bırakmadan yazılır. Bunlarla ilgili kurallar iyi öğrenilmeli, tutarlı biçimde uygulanmalıdır. Atıflar çalışmanın tamamında tutarlılık gösterecek şekilde belli kurallara göre gösterilir.

Metin içi kaynak gösterme yöntemlerinden olan doğrudan alıntıya yönelik bütün tez yazım kılavuzlarında kapsamlı açıklamalara yer verilmiştir. “Doğrudan Alıntı” veya “Doğrudan Aktarma” olarak ifade edilen metin içi kaynak gösteriminde 40 kelimeden veya 3 satırdan fazla olan aktarmaların ayrı bir paragraf hâlinde ve girintili biçimde sunulması önerilmektedir.

Dolaylı alıntının nasıl yapılacağı hususunda sekiz kılavuzda açıklama vardır (%53,3). 1, 4, 6, 8, 11, 12 ve 13 numaralı kılavuzlarda dolaylı alıntı bilgisi yoktur.

Sonuç ve Tartışma

Türkiye’deki üniversitelerin eğitim bilimleri enstitüleri tarafından yayımlanan on beş tez yazım kılavuzu akademik yazma açısından incelenmiştir. Tez yazım kılavuzlarındaki verilerden hareketle kategoriler oluşturulmuştur. Bu kategorilere bağlı olarak temalar düzenlenmiştir. Bu temalar; giriş, yöntem, gelişme, sonuç, dil ve anlatım olarak belirlenmiştir. Giriş temasında on, yöntem temasında beş, gelişme temasında iki, sonuç temasında beş, dil temasında dört, anlatım temasında on olmak üzere toplam otuz altı kategoriye ulaşılmıştır.

Ulaşılan kategorilerin tez yazım kılavuzlarında yer alma aralığının %6,6’dan %100’e kadar geniş bir çizgide seyrettiği belirlenmiştir. Müstakil olarak açıklanan “tartışma” ve “sonuç” bölümleri ile fiilde çatı kullanımı kategorileri kılavuzlarda en az rastlanan konulardır (%6,6). Doğrudan alıntı bilgisine %100’lük oranla kılavuzların tamamında yer verilmiştir. Bunu %86,6 oranla özet yazımı, %73,3 oranla yazım ve noktalama kurallarına atıf bilgisi takip etmektedir.

Giriş temasında yer alan başlık (%40), özet (%86,6), anahtar kelime (%53,3), problem durumu (%53,3), kavramsal çerçeve (%40), amaç (%60), sınırlılıklar (%33,3), varsayımlar (%33,3), önem (%33,3) ve tanım (%40) bilgilerine bütün tez yazım kılavuzlarında yer verilmediği görülmektedir.

İncelenen tez yazım kılavuzlarında başlıkların düzeyleriyle ilgili biçimsel bilgiler vardır. Ancak başlıkların kelime sayısı ve söz dizimi bakımından nasıl olması gerektiğine tez yazım kılavuzlarının %60'ında yer verilmemiştir. Hâlbuki başlık, bir araştırmanın hedef kitleye ulaşması açısından önemlidir. Araştırmanın başlığı okuyucunun araştırmayla karşılaştığı ilk yapıdır. Araştırmanın doğru bir biçimde dizilenmesi için önemlidir. Day (2000: 11)'in belirttiği gibi "Araştırmanın başlığı çok sayıda kişi tarafından okunmaktadır. Çalışmanın tamamını okuyan kişi sayısı az olduğu için başlıktaki kelimeler çok dikkatli seçilmelidir." Tez yazım kılavuzlarında başlığın kelime sayısı aralığı on beş kelimedenden yirmi altı kelimeye kadar değişiklik göstermektedir. Türkiye'deki bilimsel yayınlarda genellikle APA Yayın Kılavuzu'na bağlı kalınmaktadır. APA-6 (2015: 46)'ya göre bilimsel araştırmalarda bir başlık için en fazla on iki kelime önerilmektedir. İncelenen tez yazım kılavuzlarının on tanesinde (%66,6) APA Yayın Kılavuzu'na bağlı kalındığı belirtilmişken kılavuzlar başlıkların kelime sayısı bakımından APA ile tamamen uyumsuzdur. Ayrıca kılavuzların sadece dört tanesinde (%26,6) başlığın dil ve anlatım yönünden nasıl olması gerektiğine yönelik kısa açıklamalara yer verilmiştir. Başlıkların söz dizimi açısından nasıl olması gerektiği tezlerin çoğunda olmadığı gibi olanlarda da kısa ve birbirinin tekrarı bilgiler mahiyetindedir. Bu durum akademik yazmanın bir parçası olan başlık yazımı açısından ciddi problemlere sebep olmaktadır. Nitekim, Deniz ve Karagöl (2016) tarafından tez başlıklarına yönelik yapılan bir araştırmaya göre başlıklarda söz dizimi ve bağdaşıklık unsurları açısından sıkıntıların olduğu tespit edilmiştir.

Özetlerin nasıl yazılacağı tez yazım kılavuzlarının çoğunda yer almıştır (%86,6). Özetlerdeki kelime sayısına yönelik tez yazım kılavuzlarında birlik olmadığı belirlenmiştir. Kılavuzlarda özetlerdeki kelime sayısı bakımından 100 kelimedenden 500 kelimeye kadar geniş bir aralık söz konusudur.

Anahtar kelime bilgisine sekiz tez yazım kılavuzunda yer verilmiştir. İncelenen tez yazım kılavuzlarının %46,7'sinde anahtar kelimelere hiç değinilmemesi akademik yazma açısından ciddi bir problemdir. Çünkü araştırmaya çeşitli atıf indekslerinde ulaşılması açısından anahtar kelimelerin tespiti önemlidir. Ayrıca anahtar kelime bilgisine yer veren tez yazım kılavuzlarında anahtar kelimelerin her birinin kaç kelime olacağına değinilmemiştir. Tatar ve Tatar (2008: 100)'ın yaptığı bir araştırmanın sonuçlarına göre sekiz kelimeye varan, neredeyse cümle biçiminde anahtar kelime kullanımlarının olduğu belirlenmiştir. Bunun yanı sıra anahtar kelimelerin başlık ve özetle ilişkisi kurulmadığı gibi 15 numaralı kılavuzda tezin başlığındaki kelimelerin anahtar kelime olamayacağı vurgulanmıştır. Ancak Akın (2009: 85)'in belirttiği gibi anahtar kelime, konunun içeriğini ve başlığını yansıtacak kelimelerden oluşmalıdır. Ayrıca kılavuzlarda anahtar kelimelerin atıf indekslerindeki öneminden bahsedilmemiştir.

Problem durumunun nasıl yazılacağına yedi kılavuzda yer verilmemiştir. Problem durumu bir araştırmaya neden ihtiyaç duyulduğunun izah edildiği yer olması bakımından önemlidir. Bir tez yazım kılavuzunda problem durumunun yazımına hiç temas edilmemiş olması akademik yazma açısından bir eksikliktir. Salihoğlu (2005) tarafından giriş bölümleri üzerinde yapılan bir araştırmaya göre Türk yazarlar, alandaki bir açığı belirtme hususundan büyük oranda kaçınmaktadırlar. Ayrıca problem cümlesinin nasıl yazılacağı konusunda tez yazım kılavuzlarının on iki tanesinde bilgi yoktur. Üç tanesinde ise (2, 4 ve 12 numaralı kılavuzlar) problem cümlesinin düz cümle veya soru cümlesi biçiminde yazılması açısından farklılık vardır.

Kavramsal çerçevenin yazımına altı tez yazım kılavuzunda yer verilmiştir (%40). Kavramsal çerçeveye hiç yer verilmeyen kılavuzlarda bu konu problem durumunun içinde açıklanmıştır. Ayrıca kavramsal çerçeve konusunda “ilgili araştırmalar, alanyazın, kuramsal çerçeve” olmak üzere farklı isimlendirmeler söz konusudur.

Amaç yazımı tezlerde önemli bir yapıdır. Çünkü tezlerin amacı tezin yapılış gerekçesini açıklar. Bu gerekçeye göre de araştırmada neyin nasıl yapılacağı belirlenir. Amaç cümlesinin yazımına yönelik dokuz kılavuzda bilgi vardır (%60). Bunların içinde dört kılavuzda ayrıntı yoktur. Dolayısıyla beş tez yazım kılavuzunda amaç yazımının nasıl olması gerektiğine yönelik açıklama vardır (%33,3). Bu durum akademik yazma açısından bir eksikliktir. Karadağ (2009: 219) tarafından yapılan bir araştırmaya göre tezlerde amacın çok uzun yazılması ve gereksiz terimlerin varlığı, amacın net olarak ifade edilememesi, amaç ve problem cümlesinin ayrı ayrı ifade edilmesi, ayrı ayrı belirtilen amaç ve problem cümlelerinin birbiriyle uyuşmaması, amacın alt amaçları kapsamaması ve amaçlar adı altında öneme yer verilmesi gibi hatalara rastlanmaktadır.

Sınırlılıklar, varsayımlar ve önem bilgisine aynı tez yazım kılavuzları olmak üzere beş (%33,3), tanım bilgisine ise altı tez yazım kılavuzunda (%40) yer verilmiştir. Sınırlılıklar, varsayımlar, önem ve tanım kısımları tezlerin giriş bölümünde yer alan yapılardır. Bu yapılardan incelenen tez yazım kılavuzlarının çoğunda bahsedilmemesi akademik yazma açısından ortaya konulan ürünlerde sıkıntılara sebep olabilir. Karadağ (2009: 220-221) araştırmasında bu konuyla ilgili olarak tezlerdeki sınırlılıklar, varsayımlar, önem ve tanım kısımlarının yazımının yeterli olmadığını tespit etmiştir.

Yöntem temasında yer alan araştırma modeli (%33,3), evren-örneklem (%46,6), çalışma grubu (%46,6), veri toplama (%53,3) ve veri analizi (%53,3) bilgilerine bütün tez yazım kılavuzlarında yer verilmediği görülmektedir.

Yöntem bölümü bir araştırmanın nasıl yapıldığının ayrıntılı bir biçimde anlatıldığı yerdir. Araştırmanın modeli, evren-örnekleme veya çalışma grubu, veri toplama araçları ve verilerin analiz edilmesine yönelik bilgilerin varlığı ve doğruluğu bir araştırmanın geçerli olması bakımından hayati

öneme sahiptir. Ancak incelenen tez yazım kılavuzlarının onunda araştırma modeli, sekizinde evren-örneklem ve çalışma grubu, yedisinde ise veri toplama ve veri analizi bilgilerine yer verilmemesi, akademik çıktı olarak hatalı ürünlerin varlığına sebep olmaktadır. Karadağ (2009: 221-231)'a göre doktora tezlerinin araştırma modeli, evren-örneklem/çalışma grubu, veri toplama ve veri analizi bölümleri yetersiz düzeydedir.

Tez yazım kılavuzlarında tezlerin gelişme bölümleriyle ilgili olarak “bulgular” ve “bulgu ve yorumlar” olmak üzere iki farklı isimlendirme mevcuttur. Bulgu ve yorumlar isimlendirmesinin %46,6 oranla daha fazla tercih edildiği tespit edilmiştir. Bulgu isimlendirmesinin kullanıldığı kılavuzlarda bulgular bölümünde yorum, tartışma ve öneriye yer verilmemesi gerektiği belirtilmiştir. Bulgu ve yorumlar başlığının önerildiği kılavuzlarda ise yorumların bulgulardan ayrı bir paragraf hâlinde sunulması gerektiği belirtilmiştir. Ayrıca kılavuzların üç tanesinde (%20) bulgu ve yorumların nasıl düzenleneceğine dair herhangi bir açıklamaya yer verilmemiştir. Kılavuzlardaki bulgu ve yorumların tertibine yönelik görüş farklılıkları, açıklamaların yetersizliği ve bazı kılavuzlarda bu bilgilere hiç yer verilmemiş olması, üretilen tezlerde gelişme bölümünün eksik olmasına yol açmaktadır. Nitekim Karadağ (2009: 233) araştırmasında bulgular bölümüne yönelik, istatistikî yazım yetersizliği, analizlere ilişkin yorumsal hataların varlığı, tablo başlıklarındaki hataların varlığı, tablolastırma hatalarının varlığı ve örneklem grubunun demografik özelliklerinin bulgular şeklinde tanımlanması olmak üzere beş hata tipi tespit etmiştir. Ayrıca Kan (2014: 221) araştırmasında, bulgular bölümünde çizgisel bir sunumun tercih edilmediği ve baskın bir sıralamanın olmadığı sonucuna ulaşmıştır.

Gelişme bölümlerindeki isimlendirme farklılıklarına bağlı olarak tez yazım kılavuzlarının sonuç bölümlerinde de farklılıklar vardır. “Tartışma”, “Sonuç”, “Sonuç ve Öneriler”, “Sonuç ve Tartışma”, “Sonuç, Tartışma ve Öneriler” tez yazım kılavuzlarında tespit edilen başlıklardır. %33,3 oranla “sonuç, tartışma ve öneriler” kılavuzlarda en çok rastlanan isimlendirmedir. İki tez yazım kılavuzunda tezlerin sonuç bölümleriyle ilgili olarak herhangi bir açıklama yoktur. Ayrıca üç tez yazım kılavuzunda da sonuç bölümüyle ilgili sadece isim vardır, açıklama veya örnek yoktur.

Dil teması başlığı altında Türkçenin yazım ve noktalama kurallarına atıf (%73,3), Türk Dil Kurumu Yazım Kılavuzuna Atıf (%46,6), APA'ya atıf (%66,6) ve akran değerlendirmesi (%13,3) olmak üzere dört kategori tespit edilmiştir.

Türkçenin yazım ve noktalama kurallarına yönelik tez yazım kılavuzlarında ayrıntılı açıklama yoktur. Hatta 11 numaralı kılavuzda yazım kurallarına uyulması için kaydedilen “Tez yazımında Türkçe'nin düzgün ve doğru kullanılması önemlidir. Bu konuda Türk Dil Kurumu'nun Yazım Kılavuzu esas alınmalıdır (s. 4).” ifadelerinde kesme işaretinin kullanımından kaynaklı iki hata olduğu açıkça görülmektedir. Kılavuzların %46,6'sında tezlerdeki yazım ve noktalama için Türk Dil Kurumu Yazım

Kılavuzu'na gönderme yapılmıştır. Tez yazım kılavuzlarının dördünde yazım ve noktalama kurallarına yönelik açıklama, sekizinde ise Türk Dil Kurumu Yazım Kılavuzu'na herhangi bir atıf yoktur.

APA Yayım Kılavuzu, Amerikan Psikoloji Derneği tarafından yayımlanmaktadır. Bu kılavuzdaki esaslara APA formatı denilmektedir. APA, bilimsel yayınların biçim ve içerik açısından nasıl olması gerektiğine yönelik ortak bir format önerir. Türkiye'deki bilimsel yayınlarda genellikle APA formatı esas alınmaktadır. Tez yazım kılavuzlarının %66,6'sında APA'nın esas alınması gerektiği açıkça belirtilmiştir. Beş tez yazım kılavuzunda hangi yayın formatının esas alınacağına dair herhangi bir açıklama yoktur. Tez yazım kılavuzları sınırlı sayıda bilgi ve yönlendirmeyi içerdiği için ihtiyaç duyulan hususlarda nereye başvurulacağı bilgisi araştırmacılar için önemlidir. Ayrıca bilginin paylaşımı ve dünya ile entegre olması açısından yazım esaslarının genel kabul gören bir formata dayanması gerekmektedir. Dolayısıyla tez yazım kılavuzlarındaki format bilgisi eksikliği, akademik ürünlerin sağlıklı olması açısından giderilmesi gereken bir durumdur.

Akran değerlendirmesi tez yazım kılavuzlarının %13,3'ünde yer bulmaktadır. Akademik ürünlerin meslektaşlar tarafından incelenerek yazara geri bildirim verilmesi akran değerlendirmesi olarak bilinmektedir. Akran değerlendirmesi bilimsel araştırma ve gelişme açısından önemlidir. Bu değerlendirme şekliyle bilim insanları birbirlerini ve bilimin gelişini denetlemektedirler. Akran değerlendirmesinde yapılan, bir bilim insanının akademik bir çalışmasını, alanın uzmanı olan diğer bilim insanlarının eleştirisine ve incelemesine açmaktır (Sargut, 2006: 108). Lisansüstü tez yazımı, bilim insanı kimliğini elde etmek için önemlidir. Bu öneme binaen tezlerin yazımına rehberlik eden tez yazım kılavuzlarının büyük çoğunluğunda akran değerlendirmesine temas edilmemesi akademik gelişim açısından giderilmesi gereken bir eksikliklerdir.

Anlatım teması altında "Dil ve Anlatım Bölümü", "3. Kişi Ağzından Anlatım", "Etken/Edilgen Çatı Kullanımı", "Kip Kullanımı", "Anlatım Bozukluğu", "Anlatımın Temel Nitelikleri", "Paragraflar Arası Geçiş İfadeleri/Fikir Bütünlüğü", "Tutarlılık Bilgisi", "Doğrudan Alıntı Bilgisi" ve "Dolaylı Alıntı Bilgisi" olmak üzere on kategori tespit edilmiştir.

İncelenen tez yazım kılavuzlarının %80'inde müstakil bir dil ve anlatım bölümü yoktur. Ayrıca bilimsel araştırmalarda bulguların sunumunda hangi anlatıcı türünün kullanılacağı beş tez yazım kılavuzunda yer almıştır. Bunların dördü üçüncü kişi anlatıcıyı önerirken biri birinci kişi zamirlerinin kullanılmasını önermektedir. Etken/edilgen çatı kullanımı da bilimsel yayınlarda önemlidir. Sadece bir tez yazım kılavuzunda çatı kullanımı konusunda bilgi vardır. Söz konusu kılavuzda edilgen çatı kullanımı önerilmektedir. Ancak Türkiye'de genellikle kabul edilen APA formatına göre bilimsel yayınlarda üçüncü tekil şahıs yerine birinci çoğul şahıs; edilgen çatı yerine etken çatı kullanılması önerilmektedir (APA, 2015: 97, 108). Ayrıca Becker (2016: 107-108)'in belirttiği gibi "Yazmaya dair bütün kitaplar, eğer

imkânınız varsa, edilgen fiilleri etken fiillerle değiştirmeniz konusunda ısrar ederler.” Dolayısıyla anlatımın unsurları olan anlatıcı türleri ve çatı kullanımı konusunda tez yazım kılavuzlarında literatürle uyumsuzluk söz konusudur.

Anlatımın temel niteliklerine yönelik tez yazım kılavuzlarının %33,3’ünde bilgi vardır. Söz konusu kılavuzlarda ise bu konuyla ilgili ayrıntıya yer verilmediği gibi birbirinin tekrarı ifadelerle kısaca açıklama yapılmıştır. Ayrıca tezlerdeki paragraflar içinde ve paragraflar arasında fikir bütünlüğü ile geçiş ifadeleri konusunda iki tez yazım kılavuzunda bilgi verilmiştir. Anlatımın temel nitelikleri, paragraflardaki fikir bütünlüğü ve geçiş ifadeleri, bilimsel araştırmayı akademik camiaya duyuran raporların herkes tarafından doğru bir biçimde anlaşılması açısından önemlidir. Tez yazım kılavuzlarında bu hususlara yeterince yer verilmemesi önemli bir eksikliklerdir.

Tutarlılık bilgisi tez yazım kılavuzlarının %53,3’ünde yer almaktadır. Ancak kılavuzlarda tutarlılık kavramının farklı kullanımlarının olduğu görülmektedir. Dil önerileri kısmında tutarlılık kavramı; atıf, başlık ve alt başlıkla uyumu, noktalama işaretlerinin tezin tamamında tutarlı bir şekilde kullanılmasına yönelik açıklamalarda kullanılmaktadır. Anlatım önerileri kısmında ise tutarlılık kavramı; tezin iç tutarlılığı, ifadede kip kullanımından kaynaklı tutarlılık, terimler, kelime ve cümle yapılarında bütünlük, alanyazında anlam bütünlüğü, bulguların araştırma soruları ve hipotezler ile uyumluluğu gibi açıklamalarda kullanılmaktadır. Alanyazında tutarlılık “metin içindeki anlamsal ve mantıksal bağlantılarla oluşan, konu akışındaki bütünlük (Coşkun, 2005: 9).” olarak tanımlanmaktadır. Dolayısıyla tez yazım kılavuzlarının bir kısmında kullanılan tutarlılık kavramı, alanyazında kabul gören tutarlılık kavramı ile örtüşmemektedir.

Metin içi kaynak gösterme yöntemlerinden olan doğrudan alıntıya yönelik bütün tez yazım kılavuzlarında bilgi verilmiştir. Ancak kılavuzların %53,3’ünde dolaylı alıntıya yer verilmesi, akademik ürünlerdeki bir örneklilik açısından eksikliklerdir. Dolaylı alıntının nasıl yapılacağına yönelik eksik veya yanlış bilgilere sahip olunması araştırmacıları kontrolsüz bir biçimde intihale sevk edebilir. Ayrıca başka bir kaynaktan alınan bilgi ile araştırmacının şahsî analizlerinin nasıl harmanlanıp kompozisyon hâline getirileceği, dolaylı alıntıya yönelik ayrıntılı açıklamalarla mümkün olabilir.

Akademik yazmanın farklı türleri vardır. Bu türler içinde en kapsamlısı ve bilimsel araştırmanın temellerinin atılması bakımından en önemlisi lisansüstü tezleridir. Lisansüstü tezlerin oluşturulmasına rehberlik eden iki unsur vardır: danışman ve tez yazım kılavuzu. Türkiye’deki eğitim bilimleri enstitülerinin tez yazım kılavuzları üzerine yapılan bu araştırma kılavuzlarda eksiklikler ve uyumsuzluklar olduğunu göstermiştir. Bu eksikliklerin giderilmesi için Türkiye’deki eğitim bilimleri enstitülerine mensup araştırmacılar ortak bir kılavuz geliştirmelidir. Ayrıca oluşturulacak tez yazım kılavuzları, kullanım işlevselliği açısından giriş, yöntem, gelişme, sonuç, dil ve anlatım başta olmak üzere gerekli

bölümler de eklenerek kendi içinde tasnif edilmelidir. Bölümlere yönelik açıklamaların yanında uygun örnekler de sunulmalıdır. Bilim insanının aradığı bilgiyi kolaylıkla elde etmesi açısından kılavuzlara bağlı olarak hazırlanan tezlerin aynı yapıda olması önemlidir.

Tez yazım kılavuzlarında hangi formata bağlı kalındığı açıkça belirtilmelidir. Tez yazım kılavuzlarında, tezlerin giriş, yöntem, gelişme ve sonuç bölümlerinin nasıl oluşturulacağına yönelik ortak, ayrıntılı ve örnekli açıklamalara yer verilmelidir.

Tez yazım kılavuzlarında tezlerin yazım ve noktalama kuralları, anlatıcı türleri, çatı kullanımı, kip kullanımı, anlatım bozukluğu, anlatımın temel nitelikleri, paragraflardaki fikir bütünlüğü, geçiş ifadeleri, tutarlılık açıklamaları ve dolaylı alıntı bilgilerine yönelik oluşturulacak dil ve anlatım başlığı altında doğru, ortak, ayrıntılı ve örnekli açıklamalara yer verilmelidir. Ayrıca kılavuzlarda tezlerin bölümlerine ve yazımına yönelik kullanılan terimlerde, terim birliğine varılmalıdır.

Kaynaklar

Abant İzzet Baysal Üniversitesi (2014). Abant İzzet Baysal üniversitesi eğitim bilimleri enstitüsü tez yazım kılavuzu. http://ebil.ibu.edu.tr/form/doktora-form/tez_yazim_kilavuzu.pdf sayfasından erişilmiştir.

Akdeniz Üniversitesi (2013). Akdeniz Üniversitesi eğitim bilimleri enstitüsü tez yazım kılavuzu. <http://ebe.akdeniz.edu.tr/wp-content/uploads/2015/11/tez-yaz%C4%B1m-k%C4%B1lavuzu.pdf> sayfasından erişilmiştir.

Akın, G. (2009). *Bilimsel araştırma ve yazım teknikleri*. Ankara: Tiydem Yayıncılık.

Anadolu Üniversitesi (2015). Anadolu Üniversitesi lisansüstü tez yazım kılavuzu. http://www.ebe.anadolu.edu.tr/pages/formlar/tez_yazim_kilavuzu.pdf sayfasından erişilmiştir.

Ankara Üniversitesi (2013). Ankara Üniversitesi eğitim bilimleri enstitüsü tez yazım yönergesi. <http://egitim.ankara.edu.tr/files/2015/05/TEZ-YAZIM-Y%C3%96NERGES%C4%B0.pdf> sayfasından erişilmiştir.

Apa Publication Manual (2015). *Amerikan Psikoloji Derneği yayım kılavuzu*. (6. Baskı). (ed. Halil Ekşi). İstanbul: Kaknüs Yayınları.

Atatürk Üniversitesi (2011). Atatürk Üniversitesi eğitim bilimleri enstitüsü tez yazım kılavuzu. <http://www.atauni.edu.tr/yuklemeler/b9a2a44c44d21bd669b9bb53a6b4a2bb.pdf> sayfasından erişilmiştir.

Bahar, M. A. (2014). Lisansüstü eğitimde akademik yazma ve önemi. *International Journal of Language Academy*. 2/4. 209-233. http://ijla.net/Makaleler/108356150_13.pdf sayfasından erişilmiştir.

Bartın Üniversitesi (2014). Bartın Üniversitesi lisansüstü tez yazım ve basım kılavuzu. <http://www.bartın.edu.tr/Files/ij1lladglw0gayjtw0epplkwo2014115101358ij1lladglw0gayjtw0epplkwo2014115101358.pdf> sayfasından erişilmiştir.

Becker, H. S., (2016). *Sosyal bilimcilerin yazma çilesi. (Yazının sosyal organizasyonu kuramı)*. (çev. Şerife GENİŞ). Ankara: HeretikYayınları.

Coşkun, E. (2005). *İlköğretim öğrencilerinin öyküleyici anlatımlarında bağdaşıklık, tutarlılık ve metin elementleri*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi (?). Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi eğitim bilimleri enstitüsü tez yazım kılavuzu. <http://cdn.comu.edu.tr/cms/ebe/files/81-tez-yazim-kilavuzu.pdf> sayfasından erişilmiştir.

Day, R. A. (2000). *Bilimsel bir makale nasıl yazılır ve yayımlanır?* Ankara: TÜBİTAK.

Deniz, K. ve Karagöl, E. (2016). Eğitim bilimleri alanındaki lisansüstü tez başlıklarının kelime sayısı ve söz dizimi bakımından incelenmesi. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 4(2), 248-260.

Dokuz Eylül Üniversitesi (?). D.E.Ü. eğitim bilimleri enstitüsü dönem projesi, yüksek lisans ve doktora tez yazım kuralları. http://ebe.deu.edu.tr/file/tez_yazim_klavuzu_dosyalar/tez_yazim_klavuzu.pdf sayfasından erişilmiştir.

Eldoğan, D., Korkmaz, L., Helvacı, E., Yeniçeri, Z. ve Kökdemir, D. (2015). Akademik yazım kuralları kitapçığı. 4. Baskı. Ankara: Başkent Üniversitesi Psikoloji Bölümü. <http://www.elyadal.org/docs/akademik3.pdf> sayfasından erişilmiştir.

Gazi Üniversitesi (2016). Gazi Üniversitesi eğitim bilimleri enstitüsü lisansüstü tez ve tez önerisi yazım kılavuzu. <http://egtbil.gazi.edu.tr/posts/view/title/tez-ve-tez-onerisi-yazim-kilavuzu-%28yeni%29-145334> sayfasından erişilmiştir.

İstanbul Üniversitesi (2013). İstanbul Üniversitesi eğitim bilimleri enstitüsü genel biçim ve yazım kuralları. <http://egitimbilimleri.istanbul.edu.tr/?p=7526> sayfasından erişilmiştir.

Kan, M. O. (2014). *Sözbilimsel yapı temelli bir metindilbilim çözümlemesi: Türkçe eğitimi alanındaki yüksek lisans tezlerinin sözbilimsel yapı özellikleri*. Yayımlanmamış Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Karadağ, E. (2009). *Türkiye’de eğitim bilimleri alanında yapılmış doktora tezlerinin tematik ve metodolojik açıdan incelemesi: bir durum çalışması*. Yayımlanmamış Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

Karadağ, Ö. ve Maden, S. (2013). Yazma eğitimi: kuram, uygulama, ölçme ve değerlendirme. Güzel, A. ve Karatay, H. (Ed.), *Türkçe öğretimi el kitabı* içinde (ss.265-306). Ankara: Pegem Akademi.

Karasar, N. (2008). *Bilimsel Araştırma Yöntemi*. Ankara: Nobel Yayıncılık.

Marmara Üniversitesi (2011). Marmara Üniversitesi eğitim bilimleri enstitüsü tez yazım kılavuzu. <https://ebe.marmara.edu.tr/mevzuat/tez-yazim-kilavuzu/> sayfasından erişilmiştir.

MEB ilköğretim Türkçe 6-8. sınıflar öğretim programı ve kılavuzu (2006), 23.04.2015 tarihinde <http://ttkb.meb.gov.tr/program2.aspx>'den erişildi.

MEB Türkçe dersi (1-8. Sınıflar) öğretim programı (2015), 02.05.2015 tarihinde <http://ttkb.meb.gov.tr/program2.aspx>'den erişildi.

Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi (2012). Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi tez yazım kılavuzu. <http://mehmetakif.edu.tr/files/yonerge/egitimBilimleriEnstitusuTezYazimKilavuzu.pdf?ghktm> sayfasından erişilmiştir.

Necmettin Erbakan Üniversitesi (2012). Necmettin Erbakan Üniversitesi eğitim bilimleri enstitüsü tez hazırlama ve Yazım Kılavuzu. https://www.konya.edu.tr/storage/files/department/egitimbilimleriEnstitusu/tez_yazim_kilavuz.pdf sayfasından erişilmiştir.

On Dokuz Mayıs Üniversitesi (2013). On Dokuz Mayıs Üniversitesi sosyal bilimler enstitüsü lisansüstü tez/proje yazım kılavuzu. <http://egtbilens.omu.edu.tr/files/egtbilens/files/SBE%20Lisans%C3%BCst%C3%BC%20Tez-D%C3%B6nem%20Projesi%20Yaz%C4%B1m%20Y%C3%B6nergesi%20-SON.pdf> sayfasından erişilmiştir.

Oshima, A. ve Hogue, A. (2007). *Introduction to academic writing*. New York: Pearson-Longman Press.

Salihoğlu, U. M. (2005). *The analysis of research article introductions by turkish authors writing in english*. (Yüksek lisans tezi). <https://tez.yok.gov.tr> sayfasından erişilmiştir.

- Sargut, A. S. (2006), Buluşsal arayış ya da sav: bilimsel makale niteliği üzerine düşünceler. *Sosyal Bilimlerde Süreli Yayıncılık*, I. Ulusal Kurultay Bildirileri, 101-112.
- Tatar, E. ve Tatar, E. (2008). Fen bilimleri ve matematik eğitimi araştırmalarının analizi-1: anahtar kelimeler. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 9 (16), 89-103.
- TÜBİTAK (2009). Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu Araştırma Destek Programları Başkanlığı tarafından yürütülen programlara ilişkin yönetmelik http://www.tubitak.gov.tr/sites/default/files/yonetmelik_iii_1-vers.1.pdf sayfasından erişilmiştir.
- Türkiye Bilimler Akademisi (TÜBA). (2011). Türkçe bilim terimleri sözlüğü (sosyal bilimler). Ankara: TÜBA.
- Yıldırım, A. (1999), Nitel araştırma yöntemlerinin temel özellikleri ve eğitim araştırmalarındaki yeri ve önemi, *Eğitim ve Bilim*, 23, 7-17.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2011). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin.